

Komentar in karta: 3/49

SLA V304a.01 'ostrv, ostrnica'

Karmen Kenda-Jež

1. Gradivo

Vprašanje V304a.01 spada med tista, za katera se je gradivo zbiralo šele po prenovljeni vprašalnici od leta 1961 dalje, zato je mreža zajetih odgovorov sorazmerno redka. Za pomen 'tanjše deblo ali vrh debla s prisekanimi vejami, ki se uporablja za sušenje krme', *ostrv* (*ř*) in nar. notranjsko *ostrnica* (*i*), ni splošno razširjenega leksema, ampak so najpogostejši leksemi *ostrv* in *ostrva*, *ostrnica* ter *strgača* in *ostrgača* razporejeni v bolj ali manj strnjene areale.

Vprašanje je bilo zaradi narečnosti besedja velikokrat razumljeno obstojko, pri čemer je pomenskih pojasnil v gradivu premalo, da bi bilo mogoče določiti areale leksemov z drugačnim pomenom (v T071 je *ostrv* 'lata, uporabljena pri skladanju žita, da so na njej stali', v T166 je *ostrovka* po obliki podoben 'naslon pri klepanju kose', v T302 gre verjetno za 'kozolec brez strehe', *ostrva* v T302 ima pripisano pomensko pojasnilo 'štanti brez strehe').

Ostrvi so bile po skupih podatkih v gradivu narejene iz smrekovega debla oz. vrha (T010, T013), namesto njih pa so uporabljali tudi železne drogove (T031, T415). Poleg sena so sušili še deteljo (T013, T272, T411, T417), deteljo in žito (T355), žito (T050), ajdo in fižol (T359), slamo (T364) in snopje (T372, T374, T376, T415).

Po opombah zapisovalcev ostrvi niso poznali v T030, T082, T252, T260, T264, T275, T307, T342, T387, T401 in T407–T408. Leksem *rašlje* v T412 spada v pasivno narečno besedišče (»tega tu niso imeli«).

Za lekseme *ostrv*, *ostrva*, *strgača* in *ostrgača* so v T351; T090, T386; T095; T069 in T072 odgovori navedeni v množinski obliki.

2. Morfološka analiza

//**Ostrv** < **ostr-ɔv-b* ← **ostr-y*, tož. ed. **ostr-ɔv-b* ← **ostr-ɔ* 'oster' (// ≥ v v T360; $O \geq \emptyset$ v T010, T351)

//**ostrva** < **ostr-ɔv-a* (1. // ≥ h v T024–T025, T028–T029; 1. // ≥ \underline{u} v T016–T019, T033; 2. // ≥ j v T020, T023, T026, T028, T031)

ostrvica < **ostr-ɔv-ic-a*

os//trove (im. mn.) < **ostr-ov-ɛ* (// ≥ j v T023)

ostrovica < **ostr-ov-ic-a*

ostrovka < **ostr-ov-ɔk-a*

ostrn < **ostr-ɔn-b*

ostrna < **ostr-ɔn-a*

//**Ostrnica** < **ostr-bn-ic-a* (// ≥ *u* v T235, T411, 417; *O* ≥ *θ* v T148)

Ostrnišče < **ostr-bn-išč-e* (*O* ≥ *θ* v T045, T180–T181, T187, T195, T328, T373)

ostrica < **ostr-ic-a*

stog < **stog-ъ* 'kup, kopica'

Stožje < **stož-bj-e* (*S* ≥ *š* v T123)

stožer < **stož-er-ъ* (ESSJ III: 322)

stržen < **strbž-en-b* ← **strbž-ę*, tož. ed. **strbž-en-b* 'stržen', 'sredina (rečnega toka)'

strže < **strbž-e* (im. ed. s.) / **strbž-ę* (im. mn. ž.)

strgača < **strbg-a-č-a* ← **strbg-a-ti* **strug-ǫ* 'drgniti (z ostrim orodjem)'

//**ostrgača** < **o(b)-strbg-ač-a* ← **o(b)-strbg-a-ti* ← **o(b)-* 'ob, pri, okoli' + **strbg-a-ti* (// ≥ *w* v T069)

kopica < **kop-ic-a* ← **kop-a* 'stog, kup sena ali pšenice', *'izkopan kup zemlje' ← **kop-a-ti* 'kopati'

klini (im. mn.) < **kl-in-i* ← **kl-in-ъ* 'klin' ← **kol-ti* 'klati, tolči'

kobilica < **kob-y-l-ic-a* ← **kob-y-l-a* ← **kob-y* 'kobilica'

roglji (im. mn.) < **rog-ǫl-i* ← **rog-ǫl-b* ← **rog-ъ* 'rog'

brklja < **bǫrk-ǫl-a* ← **bǫrk-a-ti*

krma < **kǫrm-a* 'krma, hrana'

križ < *(*križ*)-*ъ* 'križ' ← stfurl. **krō(d)že* 'križ'

žrd < **žrd-b* *'drog v plotu'

oslica < **osbl-ic-a* ← **osbl-ъ* 'osel'

kučka < **kuč-ǫk-a* ← **kuč-a* (< **kuk-j-a*) 'kljuka' (ESSJ II: 106; ÈSSJa 13: 79)

rašlje (im. mn.) < **orz-sǫl-ę* ← **orz-sǫl-a* (< **orz-sǫl-j-a*) ← **orz-* 'narazen' + **sǫl-o* 'veja, palica' (ESSJ III: 154)

štanga < *(*štang*)-*a* ← nem. *Stange* 'drog'

sodati (im. mn.) < *(*soldat*)-*i* ← *(*soldat*)-*ъ* ← furl. *soldat*, it. *soldato* 'vojak'

stekline (im. mn.), nejasno

rahla, nejasno, morda povezano s kor. nem. *ràggel, ràkl* 'ostrv' (Lexer 1862: 203)

steren, nejasno, morda v zvezi z *ostr-* (< **ostr-bn-b* ← **ostr-ъ* 'oster')

3. Posebnosti kartiranja

Kot enkratnice so kartirani leksemi *kobilica* v T085, *roglji* v T090, *steren* v T100, *klini* in *stekline* v T240, *brklja* v T284, *sodati* v T298, *krma* v T308, *kučka* v T339, *štanga* v T349, *križ* v T372, *kopica* v T374, *rahla* v T376, *žrd* v T384, *oslica* v T404 in *rašlje* v T412.

Kot enkratnice s *stog-* so kartirani leksemi *stožje* v T080, *stožer* v T349 in *stog* v T399.

Kot enkratnice z *ostr-* so kartirani leksemi *ostrove* v T023, *ostrvica* v T074, *ostrica* v T169, *ostrn* v T267 in *ostrna* v T359.

Kot enkratnica s *strž-* je kartiran leksem *stržen* v T383.

Kot nerelevantni so kartirani odgovori *ostrv* v T071, *ostrovka* v T166 in *ostrva* v T302.

S simbolom za »ni poimenovanja« so kartirani odgovori v T030, T082, T202, T212–T213, T223, T241, T252, T255, T260, T264, T267–T268, T271, T275, T297, T307, T332, T342, T365–T368, T375, T385, T387, T392, T401, T405 in T407–T409.

4. Uporabljena dodatna literatura

ÈSSJa 13; Lexer 1862

5. Primerjaj

SLA: V304.02 *kopica sena – splošno* in *kopica sena za čez noč* (3/43), V304(b).01 *kopica sena za čez zimo* (3/44); OLA: /; ALE: 279; SDLA-SI: /; ALI: /; ASLEF: /; HJA: /; LinGeH: /; ÚMNYA: /

6. Etnološka osvetlitev

Ostrv je tanjše deblo ali vrh debela iz (najpogosteje) smrekove sušice ali močne leskove palice, ki je do pol metra globoko navpično zakopano v zemljo in visoko od 2,5 do 3,5 m. Za boljše oprijemanje sušenih pridelkov so bile veje debela prisekane na 20 do 25 cm dolžine. Kmetje so jih postavljali na travnikih, da so na njih sušili seno, otavo, otavič, in ob njivah, da so nanje obešali požeto žito in ajdo.

Ostrvi so na travnikih večinoma postavljali v eni ali več zaporednih vrstah in nanje do tri tedne obešali seno, potem pa suho z vozovi odpeljali domov. Na območju južnega Pohorja in na avstrijskem Koroškem so k visokim ostrvem pristavili samostojno stoječo lestev z opornim drogom, da so lahko seno naložili vse do vrha ostrvi. Seno so na ostrvi obešali z lesenimi ali železnimi vilami. Nalagali so od spodaj navzgor in ga nazadnje z vseh strani prečesali z grabljami, da je bila s senom obložena ostrv čim bolj gladka, pripravljena za odtekanje deževnice in odporna proti vetrovom.

Na Slovenskem so ostrvi prvič izpričane leta 1485 na Koroškem. Z uvajanjem krmnih rastlin in krmil so delno izgubile pomen, vendar so še v rabi v Ribniški in Loški dolini, Beli krajini in na območju Vitanja, Zavodnja idr. Njihovo rabo so povsem opustili zlasti na ravninskih travnikih, kjer se je v začetku 90. let 20. stoletja uveljavilo baliranje sena (tudi npr. v Logarski dolini).

Prim.: Baš 1970; Ložar 1944

7. Skica

